

Tolkning av lokala ackordsöverenskommelser på byggnadsområdet. Överenskommelser om s.k. kalkylackord har träffats för två byggarbetsplatser med kalkyltider om 7 828 respektive 26 156 timmar. Under byggnadstiden har arbetsgivaren infört veckovisa respektive dagliga informationsmöten om 5–10 minuter för alla arbetstagare. Fråga om arbetstagarna har rätt till ersättning för mötestiden utöver de överenskomna ackordsprisen.

ARBETSDOMSTOLEN

DOM
2017-11-01
StockholmDom nr 55/17
Mål nr A 43/16

I

KÄRANDE

Sveriges Byggindustrier, Box 7835, 113 98 Stockholm
Ombud: advokaten Gunnar Blomberg, Wistrand Advokatbyrå Stockholm
KB, Box 7543, 103 93 Stockholm

SVARANDE

Svenska Byggnadsarbetareförbundet, 106 32 Stockholm
Ombud: förbundsjuristerna Anneli Ohlsson Anderbjörk, Svenska
Byggnadsarbetareförbundet, och Anne Alfredson, LO-TCO Rättsskydd AB,
Box 1155, 111 81 Stockholm

II

GENKÄRANDE

Svenska Byggnadsarbetareförbundet
Ombud: förbundsjuristerna Anneli Ohlsson Anderbjörk och Anne Alfredson

GENSVARANDE

1. Sveriges Byggindustrier
2. Skanska Sverige AB, 556033-9086, 112 74 Stockholm
Ombud för 1 och 2: advokaten Gunnar Blomberg

SAKEN

kollektivavtalstolkning

Bakgrund

Sveriges Byggindustrier (Byggindustrierna) och Svenska Byggnadsarbetareförbundet (Byggnads) är bundna av kollektivavtal i förhållande till varandra. Fram till och med den 31 mars 2016 gällde byggavtalet 2010 mellan parterna. Skanska Sverige AB (Skanska) är medlem i Byggindustrierna. Samtliga i målet berörda arbetstagare är medlemmar i Byggnads (arbetstagarna).

Arbetstagarna har, såsom arbetstagare hos Skanska, utfört arbete på Skanskas arbetsplatser Maria Allé och kvarteret Isbanan i Helsingborg med att bygga hus under perioden april 2015–april 2016 (Maria Allé) respektive oktober 2014–mars 2016 (kvarteret Isbanan). Arbetet på respektive arbetsplats omfattades av ackordsöverenskommelser i form av s.k. kalkylackord träffade mellan Skanska och Byggnads lokalavdelning Byggnads Region Skåne vid förhandling den 25 februari 2015 för arbetsplatsen kvarteret Isbanan respektive den 12 juni 2015 för arbetsplatsen Maria Allé.

Målet gäller avstämningsperioderna den 1 april–30 juni och 1 juli–30 september 2015 för arbetsplatsen Maria Allé och den 1 juni–31 augusti 2015 för arbetsplatsen kvarteret Isbanan. Under dessa avstämningsperioder använde Skanska sin rätt att leda och fördela arbetet genom att på respektive arbetsplats hålla gemensamma möten med samtliga arbetstagare på morgonen, varje arbetsdag vid arbetsplatsen Maria Allé och cirka en gång i veckan, varje måndag eller oftare vid behov, vid arbetsplatsen kvarteret Isbanan. På morgonmötena, som varade mellan fem och tio minuter varje gång, rapporterades på ett övergripande sätt om det arbete som skulle utföras på arbetsplatsen under arbetsdagen/arbetsveckan och som hade betydelse för alla på arbetsplatsen och om de risker som detta kunde medföra. Byggindustrierna och Skanska (arbetsgivarparterna) kallar morgonmötena för ”visuell styrning” eller ”daglig genomgång (traditionell arbetsberedning)” och Byggnads kallar dem ”daglig genomgång”.

Frågan om arbetstagarnas deltagande vid morgonmötena diskuterades inte när ackordsöverenskommelserna ingicks.

Twisten

Parterna tvistar om arbetstagarnas deltagande i morgonmötena ingick i ackordspriset enligt ackordsöverenskommelserna eller om arbetstagarna för sitt deltagande har rätt till ersättning med 90 kr per timme, utöver ackordspriset enligt ackordsöverenskommelserna.

Lokala och centrala tvisteförhandlingar har genomförts, utan att parterna har kunnat komma överens.

För att undkomma rättsverkan enligt 35 § medbestämmandelagen har Byggindustrierna väckt en s.k. negativ fastställsetalan för sin medlem Skanska mot Byggnads. Byggnads för genstämningvis talan mot Byggindustrierna och Skanska med yrkanden om att Skanska ska betala arbetstagarna ytterligare lön för deltagandet i morgonmötena. De omtvistade beloppen varierar mellan 8 kr 81 öre och 395 kr 51 öre per arbetstagare.

Byggnads har för att renodla målet – utan att för framtiden ge avkall på någon principiell ståndpunkt – avstått från att åberopa att av Skanska beordrad arbetstid för daglig genomgång ska ersättas med s.k. parallelltidsersättning enligt byggavtalet 2010.

Ackordsöverenskommelserna

Ackordsöverenskommelsen avseende arbetsplatsen Maria Allé innehåller följande.

Ackordslöneform

Kalkylackord, fullt färdigt arbete, baserat på företagets produktionskalkyl:

Fast del: 173:00 kr/timme.

Utbetalningsnivå: 173:00 kr/timme.

Beräkningsgrund: 187:29 kr/timme.
 Premie: +90:00 kr per inarbetad/överförbrukad timme.
 Kalkyltid exkl lagar och avtal är 7828,6 timmar.
 Revidering av kalkylen sker endast för tillkommande/avgående beställningsarbeten (ÄTA) samt för ersättning enligt lagar och avtal. Vid hela tillkommande/avgående arbetsmoment ska även reglering göras.
 Även mängdfel större än 10% per arbetsart regleras.

Ackordsöverenskommelsen avseende arbetsplatsen kvarteret Isbanan innehåller följande.

2/ Överenskommelsens omfattning

Överenskommelsen omfattar allt förekommande byggnadsarbete, som erfordras för uppförande av hus i enlighet med för dagen gällande ritningar, beskrivningar m.m.

3/ Undantagna arbeten

Undantagna arbeten enligt information vid förhandlingstillfället.

4/ Allmänna Förutsättningar

Allmänna förutsättningar framgår av arbetskalkyl.

5/ Arbetets ersättning

För fullt färdigt arbete betalas, utöver beräkningsgrunden 182:88 kr/tim, för yrkesarbetare en inarbetningspremie om +90:00 kr per inarbetad/överförbrukad timme av tid mot kalkyl. Kalkyltid exkl lagar och avtal är 26 156 timmar. Fast del är 168:00 kr/timme.

6/ Revideringsbestämmelser

Revidering av kalkylunderlaget sker endast för beställningsarbeten (ÄTA) samt för ersättning enligt lagar och avtal. Vid hela tillkommande/avgående arbetsmoment skall även revidering göras. Även mängdfel större än 10% per aktivitet regleras.

Överenskommelsen Ö 14/2005

Byggindustrierna och Byggnads har i anslutning till 2005 års avtalsrörelse enligt förhandlingsprotokoll med beteckningen Ö 14/2005 träffat följande överenskommelse.

§ 1 Bakgrund

I avtalsrörelsen 2004 tillsatte parterna en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta partsgemensamma riktlinjer och utbildning i lönehandledning. Inom ramen för denna överenskommelse har parterna enats i enlighet med vad som anges i detta protokoll.

Om ej annat anges nedan, utgör detta protokoll, med tillhöriga bilagor, anteckningar till förhandlingsprotokollet i avtalsuppgörelsen 2005.

[...]

§ 5 Allmänna förutsättningar och revideringsbestämmelser

Parterna har enats om bifogade allmänna förutsättningar och revideringsbestämmelser för ackord, Bilaga 4. Dessa allmänna förutsättningar och revideringsbestämmelser skall tillämpas, såvida parterna inte överenskommer om annat.

[...]

Bilaga 4

Allmänna förutsättningar och revideringsbestämmelser för ackord

1. Allmänt

- Arbetsgivaren tillhandahåller alla för arbetet erforderliga redskap (dock ej handverktyg), maskiner, specialverktyg och el- och luftdrivna handverktyg
- Maskiner skall tillföras arbetsplatsen rengjorda och i sådant skick att de kan användas direkt

2. Ackordets omfattning

Ackordsunderlaget, som omfattar ett fullt färdigt arbete, är baserat på för dagen gällande arbetsritningar, beskrivningar och metoder.

a) Följande delaktiviteter ingår i ackordsunderlagets tider.

- Arbetsberedning
- Transporter inom arbetsplatsen av för arbete erforderliga handverktyg, arbetsbockar och bärbara eller eljest lätt flyttbara redskap, maskiner och hjälpanordningar. (Eget arbete)
- Källsortering av avfall (Eget arbete)
- Lastning, transporter och lossning inom arbetsplatsen (Eget material)
- Erforderliga arbetsställningar – varmed även avses rullställningar, saxliftar och liknande – för eget arbete t.o.m. 3,25 m arbetshöjd (Gäller ej murningsarbeten)
- Skyddsarbete (ej skyddsronder)
- Måttsättning ”tumstocksmått” samt biträda vid avvägning och utsättning
- Skötsel av maskiner och verktyg
- Rengöring och iordningställande av maskiner och utrustning innan dessa tages ifrån arbetsplatsen
- Skydd av material mot värme, kyla och nederbörd (Eget material)

b) Städning underentreprenör

- Underentreprenör har att ta bort eget emballage och material

c) Exempel på aktiviteter som ingår, resp. ej ingår i ackordspriset.

	Ingår i ackords- priset	Ingår ej i ackords- priset Ersättes särskilt om det utföres.
➤ Planeringsträffar (Gäller ej FFM-tid)	☐	☐
➤ Lagbastid (Gäller ej FFM-tid)	☐	☐
➤ Etablering	☐	☐
➤ Provisoriska arbeten såsom t.ex. el och vatten	☐	☐
➤ Avetablering	☐	☐
➤ Utvändig städning	☐	☐
➤ Invändig städning (Inkl. mindre spill från UE vilket kan avlägsnas med dammsugare)	☐	☐
➤ Källsortering av rivningsmaterial (Eget arbete)	☐	☐
➤ Ändring av ställning	☐	☐
➤ Intäckning av ställning	☐	☐
➤ Intäckning av fönster- och dörröppningar	☐	☐
➤ Täckning av mark samt intäckning av byggnadsdelar	☐	☐
➤ Vintertillägg	☐	☐
➤ Krankörning	☐	☐
➤ Maskinkörning	☐	☐
➤ Justerings- och kompletteringsarbeten före och efter slutbesiktning	☐	☐
➤	☐	☐
➤	☐	☐
➤	☐	☐

3. Mätbestämmelser

[...]

4. Reglering av tillkommande och avgående arbeten

a) Revideringsbestämmelser

Revidering av ackordsunderlagets aktiviteter och mängder kan endast förekomma för följande förändringar:

- Vid ändringar av bygghandlingar
- Vid ändring av metod, material och maskininsatser
- Tilläggsbeställning
- Mängdfel på grund av felmätning

Revideringarna värderas genom användande av de enhetstider, objekt-tillägg – som inte är hänförligt till särskilt komplicerad byggdel, som inte berörs av revideringen – och den riktighet som överenskommelsen grundas på.

b) Arbeten som ej ingår i ackordspriset och för vilka särskild ersättning utgår

- Ersättning enligt lagar och avtal
- Arbeta som ej ingår i ackordspriset skall utföras mot ersättning enligt byggnadsavtalet § 3 c 6.1.

c) Redovisning

[...]

Parterna är ense om att § 5 i överenskommelsen Ö 14/2005 och dess bilaga 4 utgör ett kollektivavtal mellan Byggindustrierna och Byggnads.

B.M. vid Byggindustrierna sände ett brev daterat den 24 november 2005 till T.J. vid Byggnads som innehåller följande.

Ö 14/2005 – Allmänna förutsättningar och revideringsbestämmelser

Med anledning av överläggningar i lönehandledningsgruppen avseende tillämpningen och tolkningen av PM ”Allmänna förutsättningar och revideringsbestämmelser för ackord” i samband med avtalsrörelsen 2005 vill BI framföra följande.

De lokala parterna skall samfällt aktivt verka för att ”krysslistan” under 2 c (Exempel på aktiviteter som ingår, resp. ej ingår i ackordspriset) ifylles. Om detta ändock inte sker, ingår inte i krysslistan angivna arbeten i ackordspriset, såvida annat inte framgår av ackordsöverenskommelsen.

Yrkanden

Huvudkäromålet

Byggindustrierna har yrkat att Arbetsdomstolen ska förklara att Skanska inte är skyldigt att betala ytterligare lön för sammanlagt 94 timmar med sammanlagt 8 460 kr, avseende arbetsplatsen Maria Allé för tiden den 1 april–30 juni 2015 och den 1 juli–30 september 2015 samt avseende arbetsplatsen kvarteret Isbanan för tiden den 1 juni–31 augusti 2015, till de arbetstagare och med de belopp som anges i domsbilaga 1 (uteslutes här).

Byggnads har bestritt yrkandet, men vitsordat beräkningen av beloppen.

Genkätromålet

Byggnads har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta Skanska att till de arbetstagare som anges i domsbilaga 1 betala lön med de belopp som anges i domsbilagan, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 augusti 2015 för de krav som enligt domsbilagan avser arbetsplatsen Maria Allé för perioden den 1 april–30 juni 2015 och från den 25 november 2015 för de krav som enligt domsbilagan avser arbetsplatsen Maria Allé för perioden den 1 juli–30 september 2015 samt från den 25 oktober 2015 för de krav som enligt domsbilagan avser arbetsplatsen kvarteret Isbanan, allt till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt yrkandena. Beloppen i sig och ränteberäkningen har vitsordats.

Byggindustrierna och Byggnads har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av talan har parterna i huvudsak anfört följande.

Arbetsgivarparterna

Sammanfattning av grunderna

De två överenskommelserna om kalkylackord täcker alla företeelser på arbetsplatserna som kan komma upp som en naturlig del i verksamheten. Daglig genomgång/Visuell styrning har varit en naturlig del i verksamheten vid de aktuella arbetsplatserna.

Tid som nedlagts för daglig genomgång/visuell styrning ingår i Skanskas respektive produktionskalkyl för arbetstiden. Den ingår således i respektive ackordsunderlag och har ersatts med ackordstid. Någon ersättning utöver ackordspris ska därför inte betalas till arbetstagarna för denna tid.

Ackordsöverenskommelserna avser ett fullt färdigt arbete. Det innebär att ingen ersättning utöver ackordspris ska betalas, såvida det inte finns grund för revidering av ackordsunderlaget enligt bestämmelserna i respektive ackordsöverenskommelse.

Ackordsöverenskommelserna reglerar uttömmande i vilka fall en revidering av ackordet kan ske, dvs. när det kan bli mer eller mindre betalt än ackordspriset. Av ackordsöverenskommelserna framgår nämligen att revidering ”endast” sker vid angivna revideringsgrunder. Daglig genomgång/Visuell styrning omfattas inte av någon av angivna grunder för revidering. Det finns således inte någon grund för revidering i nu aktuella fall.

Daglig genomgång/Visuell styrning är inte ett tillkommande arbetsmoment. Att arbetstagarna vid ett kort gemensamt möte får information om arbetsdagens/arbetsveckans arbetsmoment på arbetsplatsen och eventuella risker som dessa kan medföra är inte ett arbetsmoment i sig.

Mängdfel avser bara rent fysiska arbetsmoment eller delar av arbetsmoment, inte mötestid eller annan tid för information.

Bilaga 4 till Ö 14/2005 är inte tillämplig på kalkylackord med hög fast del som det är fråga om i ackordsöverenskommelserna.

Bilaga 4 till Ö 14/2005 ska i vart fall inte tillämpas på ackordsöverenskommelserna, eftersom de lokala parterna, i enlighet med § 5 i Ö 14/2005, har överenskommit om annat genom att i ackordsöverenskommelserna särskilt reglera frågan om revidering av ackordet. Bilaga 4 till Ö 14/2005

ska inte heller tillämpas, eftersom en förutsättning för tillämpning av bilagan är att bilagan görs till en del av ackordsöverenskommelsen genom att den biläggs denna eller genom en hänvisning, vilket de lokala parterna inte har gjort i dessa fall.

Den tolkningsprincip som Byggnads hävdar framgår av brevet av den 14 november 2005 – innebärande att om de lokala parterna inte satt ett kryss i krysslistan enligt punkten 2 c i bilaga 4 till Ö 14/2005 för visst moment så ingår inte i krysslistan angivna arbeten i ackordspriset – gäller endast då krysslistan använts och de lokala parterna inte har fyllt i alla kryss. Principen gäller inte när de lokala parterna, såsom i dessa fall, har valt att inte över huvud taget tillämpa de allmänna revideringsbestämmelserna utan gjort en särskild reglering. Vidare gäller inte tolkningsprincipen enligt brevet, eftersom Skanska och Byggnads Region Skåne valt att inte använda krysslistan.

I vart fall gäller tolkningsprincipen bara de typer av arbetsmoment som anges i krysslistan. Inget sådant moment har utförts. Daglig genomgång/Visuell styrning är inte planeringsträffar. Ett planeringsmöte är ett längre möte där även underentreprenörer deltar. Planeringsmöten handlar om den övergripande framdriften av projektet och kan ta flera timmar, ibland dagar, i anspråk. Planeringsmöten bygger dessutom på en dialog mellan de närvarande.

Även om bilaga 4 till Ö 14/2005 ska tillämpas, ska tid för daglig genomgång/visuell styrning inte ersättas utöver ackordspriset eftersom deltagande i daglig genomgång/visuell styrning innebär, i första hand, ett mottagande av information som lämnas inom ramen för arbetsgivarens arbetsledning, vilket alltid ingår i ackordspriset, eller, i andra hand, en arbetsberedning eller, i allt fall, ett skyddsarbete, vilket ingår i ackordet enligt punkten 2 a i bilaga 4 till Ö 14/2005.

Ackordsöverenskommelserna

Tid som nedlagts för daglig genomgång/visuell styrning, som är arbetsberedningsmöten eller har karaktären av arbetsledning, ingår i Skanskas respektive produktionskalkyl för arbetstiden. Den ingår i respektive ackordsunderlag och har ersatts som ackordstid. Någon ersättning utöver ackordspris ska därför inte betalas för denna tid. Eventuella kortare informationer och liknande ingår i ackordspriserna. Det saknar betydelse om Byggnads Region Skåne kände till att daglig genomgång/visuell styrning förekom inom Skanska.

Ackordsöverenskommelserna avser ett fullt färdigt arbete. Det innebär att ingen ersättning utöver ackordspris ska betalas om det inte finns grund för revidering av ackordsunderlaget enligt bestämmelserna i respektive ackordsöverenskommelse. Allt arbete som är normalt förekommande på en arbetsplats och kopplat till det aktuella byggobjektet ingår i fullt färdigt arbete.

Ackordsöverenskommelserna reglerar uttömmande i vilka fall en revidering av ackordsunderlaget kan ske, dvs. när det kan bli mera betalt än ackordspriset. Daglig genomgång/Visuell styrning omfattas inte av någon bestämmelse om grund för revidering. Daglig genomgång/Visuell styrning är inte ett sådant helt tillkommande arbetsmoment som avses i ackordsöverenskommelsernas revideringsbestämmelser. Att arbetstagarna vid ett kortare gemensamt möte (daglig genomgång/visuell styrning) får information om dagens arbete på arbetsplatsen, samt viss information om den kommande arbetsveckan, och de risker som arbetena kan medföra är inte ett arbetsmoment i sig.

Det rör sig inte heller om ett mängdfel. Mängdfel avser bara fysiska mängder som beräknats fel.

Ett tillkommande arbetsmoment är någon form av byggnationsmoment, exempelvis insättande av fönster, montering av stomme, gjutning av platta, montering av trappa. Det är tillkommande om momentet ska utföras men inte omfattas av ackordsöverenskommelsen. Däremot är inte mottagande av information om framdriften av det egna projektet eller liknande åtgärd ett arbetsmoment. Det är inte heller tillkommande, eftersom sådant informationsmottagande förekommer på alla arbetsplatser.

Det är enbart de fysiska arbetsmomenten som kan utläsas i de produktions-tekniska underlagen, och det finns en mängd företeelser på en arbetsplats som inte uttryckligen finns angivna i dessa; t.ex. intransport av material till arbetsställe, transport inom arbetsplatsen, uttransport av överblivet material, allmän hantering av material och maskiner, löpande skötsel av verktyg, hjälpmedel och maskiner, emballagehantering, skyddstäckning av material, väntetid på grund av väder och vind, wc-besök, rökpauser, fruktpauser, andhämtningspauser, läsande av ritningar och handlingar, omgörning av felaktigt utfört arbete eller ofullständigt arbete, förberedelse inför byte av arbetsplats samt ankomst till ny arbetsplats, beredning av arbete och daglig genomgång/visuell styrning.

Varje kalkylackord ingås på basen av vedertagna arbetsmetoder. Det görs inte gällande att Byggnads Region Skåne vid respektive överenskommelse om kalkylackord skulle ha känt till att daglig genomgång/visuell styrning skulle tillämpas vid arbetsplatsen. Innan överenskommelserna träffades hade daglig genomgång/visuell styrning emellertid tidigare förekommit vid en del av Skanskas arbetsplatser i Skåne. Byggnads Region Skåne har således kunnat förvänta sig att det kunde förekomma daglig genomgång/visuell styrning vid arbetsplatserna Maria Allé och kvarteret Isbanan.

Enligt ackordsöverenskommelserna är den fasta delen – 173 respektive 168 kr per timme – hög i förhållande till den rörliga delen, med beräknad förtjänstnivå om 187,29 respektive 182,88 kr per timme. Den centralt fastställda fasta delen för nordvästra Skåne var för 2015 bara 103 kr per timme. Skanska skulle alltså betala minst 173 respektive 168 kr per timme för alla aktiviteter på arbetsplatsen, inklusive daglig genomgång/visuell styrning. Den höga fasta delen är förklaringen till att alla aktiviteter för ett

fullt färdigt arbete är inköpta, förutom det som följer av de avtalade exklusiva revideringsbestämmelserna.

Överenskommelsen Ö 14/2005

De allmänna förutsättningarna och revideringsbestämmelserna för ackord i bilaga 4 till Ö 14/2005 ska i enlighet med § 5 i Ö 14/2005 inte tillämpas, eftersom Skanska och Byggnads Region Skåne har överenskommit om annat genom att i ackordsöverenskommelserna särskilt reglera frågan om revidering av respektive ackord. Ackordsöverenskommelserna reglerar som nämnts uttömmande i vilka fall som en revidering av respektive ackord kan ske.

Daglig genomgång/Visuell styrning har karaktären av arbetsledning i form av information till arbetstagarna om viktiga händelser under arbetsdagen/arbetsveckan. Sådan arbetsledning berättigar inte till ersättning utöver ackordspriset enligt Ö 14/2005 eller annars.

Daglig genomgång/Visuell styrning är en form av arbetsberedning eller ett skyddsarbete som ingår i ackordet enligt punkten 2 a i bilaga 4 till Ö 14/2005.

Arbetsberedning avser inte alltid bara ett avgränsat arbetsmoment utan också risker omkring momentet, koppling till andra moment, åtgärder, förberedelser, uppföljning m.m. Arbetsberedning sker regelmässigt i grupp. Arbetsberedning kan bl.a. kommuniceras i anslutning till daglig genomgång/visuell styrning. All information som lämnats vid daglig genomgång/visuell styrning är av karaktären arbetsberedning.

Om daglig genomgång/visuell styrning inte är att anse som arbetsberedning, är aktiviteten i vart fall, åtminstone till en del, ett skyddsarbete. En stor del av informationen vid daglig genomgång/visuell styrning har haft funktionen att gagna säkerheten på arbetsplatsen och aktiviteten har till den delen varit ett skyddsarbete. I vart fall 40 procent av mötestiden har rört information som haft denna dubbla karaktär; informationen har både underlättat produktionen (individens arbete) och varit ägnad att göra arbetet säkrare.

Den s.k. krysslistan (punkten 2 c i bilaga 4 till Ö 14/2005) ska inte tillämpas, eftersom de lokala parterna valt en annan reglering.

De principer som anges i mallarna till Ö 14/2005 gäller endast om de lokala parterna använt mallarna eller i vart fall har hänvisat till mallarna och endast om de lokala parterna inte i ackordsöverenskommelser överenskommit någonting annat. De lokala parterna har i dessa fall valt att inte använda krysslistan, uppställningarna i mallarna i Ö 14/2005 eller hänvisa till Ö 14/2005. Om de lokala parterna använder andra mallar än de som framgår av Ö 14/2005, har de lokala parterna därigenom överenskommit om att inte tillämpa dessa mallar. De lokala parterna måste ange om bilaga 4 till Ö 14/2005 ska ingå i en ackordsöverenskommelse. Ö 14/2005 tar heller inte sikte på den typ av kalkylackord som det är fråga om i målet, med en så hög fast del.

Visuell styrning inom Skanska

Skanska har arbetat med daglig genomgång som en form av arbetsberedning vid en mängd arbetsplatser, både i Helsingborg och på andra håll i landet ända sedan 2009. Det är en etablerad arbetsform som fanns med i Skanskas arbetsbeskrivning redan 2009. Beteckningen visuell styrning, som åsyftar framställningssättet vid mötena, har börjat användas under senare år. Avsikten med visuell styrning är att knyta ihop planeringen av arbetet med utförandet.

Vid visuell styrning sker en genomgång av vad som ska hända under dagen/veckan på arbetsplatsen. Information ges till alla på arbetsplatsen om vilka händelser som påverkar var och ens arbete, vilket leder till tidsbesparingar som ger ökad produktivitet. Till skillnad från produktionsmöten är det inget diskussionsforum utan typiskt sett mer av en envägskommunikation/information.

Arbetstagarna får vid visuell styrning information om det egna arbetsmomentets koppling till andra pågående arbetsmoment och vad som kan påverka det egna arbetets fortgång, vilket är en form av arbetsberedning. Arbetsberedningen sker samtidigt för alla arbetstagare och berör varje arbetstagares arbetsmoment.

Visuell styrning leder till ökad produktivitet och är en form av arbetsberedning. Dessutom utgör visuell styrning ett viktigt led i Skanskas skydds- och säkerhetsarbete. Skyddsarbete kan innefatta att informera arbetstagaren om säkerhetsrisker och instruera arbetstagaren angående detta. Information av allmän karaktär som ges vid visuell styrning, t.ex. att en viss del av arbetsplatsen är avspärrad, utgör ett led i arbetsberedningen och till viss del skyddsarbete.

Längden på möten för visuell styrning kan variera. En arbetsberedning kan ta 10 minuter men kanske också flera timmar beroende på svårigheten på det moment som ska beredas.

Visuell styrning vid arbetsplatserna Maria Allé och kvarteret Isbanan

Tidsåtgången för daglig genomgång/visuell styrning har varierat mellan fem och tio minuter per möte vid de aktuella arbetsplatserna.

Skanskas Safety Week är en särskild temavecka om säkerhet som hålls årligen för att driva på förändringar i säkerhetsarbetet. Safety Week innefattar många aktiviteter under vilka produktionen stannar upp. Tidsåtgången för sådana aktiviteter är normalt betydligt längre än fem–tio minuter. Skanska genomförde en Safety Week den 18–22 maj 2015 vid arbetsplatser över hela landet, även vid arbetsplatserna Maria Allé och kvarteret Isbanan. De dagliga genomgångarna som hölls under Safety Week 2015 vid arbetsplatserna Maria Allé och kvarteret Isbanan innefattade mer allmän information om säkerhet på arbetsplatsen än vanliga dagliga genomgångar. Personer från andra arbetsplatser med kunskap om säkerhetsfrågor och arbetsmiljö,

bl.a. skyddsombud från andra arbetsplatser och leverantörer av säkerhetsutrustning, deltog och talade inför arbetstagarna. Informationen under Safety Week har haft en mer generell karaktär och har inte enbart varit inriktad på den egna arbetsplatsen. Arbetstagarna har fått parallelltidsersättning för mötestiden under Safety Week. Detta är helt naturligt då informationen vid dessa möten inte direkt har berört de aktuella arbetsplatserna.

Vid arbetsplatsen kvarteret Isbanan hölls möten för daglig genomgång/visuell styrning redan från starten den 1 oktober 2014, alltså även före Safety Week. Arbetet vid arbetsplatsen Maria Allé startade i april 2015 och där hann inte möten för daglig genomgång/visuell styrning komma igång förrän efter Safety Week. Före Safety Week fick arbetstagarna vid arbetsplatsen Maria Allé samma slags information som brukar lämnas vid daglig genomgång/visuell styrning av arbetsledarna ute på arbetsplatsen, individuellt för varje arbetstagare eller för grupper av arbetstagare. Det som gjordes på Safety Week har inget samband med daglig genomgång/visuell styrning.

Det är riktigt att för arbetsplatsen kvarteret Isbanan så har Byggnads krävt tillkommande ersättning för all tid för visuell styrning och för arbetsplatsen Maria Allé har endast den del av mötestiden som avsett information avseende säkerheten på arbetsplatsen tagits upp.

Det är riktigt att Skanskas lagbasar som deltog vid veckovisa planeringsmöten med ledande montörer har fått parallelltidsersättning för mötestiden. Detta är helt i enlighet med byggavtalets reglering.

Utöver den egna personalen har de underentreprenörer som vid tidpunkten funnits på arbetsplatsen deltagit vid den dagliga genomgången. De debiterar inget extra för att de deltar.

Visuell styrning hos andra byggföretag i Skåne

Byggnadsfirman O.M. AB tillämpar sedan flera år informationsstunder en gång i veckan motsvarande Skanskas visuella styrning för information om vad som händer på arbetsplatsen i det korta perspektivet. Ingen extra ersättning utöver ackordssumman betalas för dessa veckomöten.

Byggmästaren i Skåne AB tillämpar samma ordning, utan att extra ersättning betalas. Även JM i Skåne har daglig genomgång varje morgon, utan något tillägg till ackordssumman.

Byggnads

Sammanfattning av grunderna

Överenskommelsen Ö 14/2005 är ett kollektivavtal som träffats av Byggindustrierna och Byggnads. I bilaga 4 till Ö 14/2005 har Byggindustrierna och Byggnads enats om allmänna förutsättningar och revideringsbestämmelser för alla typer av ackord samt definierat vad som ingår respektive inte ingår i ett fullt färdigt arbete. Det framgår av § 5 i Ö 14/2005 att dessa allmänna förutsättningar och revideringsbestämmelser ska tillämpas om inte parterna, dvs. i detta fall de lokala parterna Skanska och Byggnads Region

Skåne, överenskommit om annat. Aktiviteterna i krysslistan i punkten 2 c i bilaga 4 till Ö 14/2005 ingår inte i vad som är ett fullt färdigt arbete, men de lokala parterna kan komma överens om att de ändå ska ingå i ackordspriset. Har de lokala parterna träffat en ackordsöverenskommelse om ett fullt färdigt arbete, men inte använt krysslistan, ingår inte aktiviteterna i krysslistan i bilaga 4 till Ö 14/2005 i det överenskomna ackordspriset. De lokala parterna kan emellertid avtala om att poster i krysslistan ingår i ackordspriset. Detta måste ske uttryckligen i ackordsöverenskommelsen, varvid det ska anges att en viss aktivitet från krysslistan ingår i ackordspriset. Detta följer av överenskommelsen Ö 14/2005 som är bindande för de lokala parterna.

Bilaga 4 till överenskommelsen Ö 14/2005 innebär i enlighet med Byggindustriernas brev till Byggnads av den 14 november 2005 att de på krysslistan förekommande momenten inte ingår i ackordsuppgörelsen och ackordspriset, om de lokala parterna vid träffandet av ackordsöverenskommelse inte bilagt krysslistan eller inte använt krysslistan genom att sätta kryss i denna eller på annat tydligt sätt angett att visst i krysslistan angivet moment ingår i ackordspriset.

Vad som ingår i fullt färdigt arbete fastställs med utgångspunkt i det av arbetsgivaren framtagna ackordsunderlaget.

Ackordsöverenskommelserna avser ett fullt färdigt arbete, dvs. det arbete som ingår i respektive ackordsunderlag som ligger till grund för ackordet. Av ackordsunderlagen framgår inte att daglig genomgång skulle hållas vid arbetsplatserna kvarteret Isbanan och Maria Allé. J.R., som träffade ackordsöverenskommelserna för Byggnads Region Skåne, och Byggnads Region Skåne har inte känt till eller bort känna till att daglig genomgång skulle hållas vid arbetsplatserna. Skanska och Byggnads Region Skåne har inte, vare sig genom enhetstiderna i ackordsunderlagen, genom kännedom om förekomst av daglig genomgång eller direkt i ackordsöverenskommelserna, kommit överens om att daglig genomgång ska ingå i överenskomna ackordspris. De har inte heller kommit överens om att bilaga 4 till Ö 14/2005 inte ska tillämpas.

De dagliga genomgångarna har varit sådana planeringsträffar som avses i krysslistan i punkten 2 c i bilaga 4 till Ö 14/2005. De dagliga genomgångarna har inte avsett arbetsberedning eller skyddsarbete i den mening som avses i punkten 2 a i bilaga 4 till Ö 14/2005.

De dagliga genomgångarna var i vart fall sådana helt tillkommande arbetsmoment eller mängdfel som avses i ackordsöverenskommelsernas revideringsbestämmelser och som således inte ingår i ett fullt färdigt arbete eller ackordspriset.

Arbetsuppgiften att närvara vid ett möte, daglig genomgång, är antingen ett tillkommande arbetsmoment eller en tillkommande mängd. Ett tillkommande arbetsmoment är ett arbete som ska utföras men som inte framgår av ackordsunderlaget. Det är något som tar arbetstid i anspråk. I vart fall är det en tillkommande mängd. Eftersom ackordsunderlagen hade en mängd om noll

timmar daglig genomgång, överstiger all tid för detta arbetsmoment tio procent och därför ska ytterligare ersättning enligt ackordsöverenskommelsernas revideringsbestämmelser betalas.

Tiden för de dagliga genomgångarna ska ersättas utöver ackordspriset.

Ackordsöverenskommelserna

Fullt färdigt arbete innebär att de lokala parterna, utifrån ett av arbetsgivaren framtaget ackordsunderlag, förhandlar och kommer överens om det antal timmar som behövs för det aktuella arbetet/projektet och det pris som dessa timmar ska ersättas med. Ackordsunderlaget är helt avgörande för ackordsförhandlingen. Endast arbetsmoment som följer av ackordsunderlaget ingår i ackordsförhandlingen och sålunda i ackordet. Detta framgår av ackordsöverenskommelserna genom texten ”baserat på företagets produktionskalkyl” respektive ”i enlighet med för dagen gällande ritningar, beskrivningar m.m.”. Det fullt färdiga arbetet definieras alltså av ackordsunderlaget.

Att dagliga genomgångar skulle komma att genomföras vid arbetsplatserna Maria Allé och kvarteret Isbanan var inte känt av Byggnads Region Skåne vid genomförandet av ackordsförhandlingarna. Detta framgick inte heller av ackordsunderlagen. Införandet av daglig genomgång vid arbetsplatserna kvarteret Isbanan och Maria Allé skedde efter Safety Week den 18–22 maj 2015, dvs. efter ackordsöverenskommelsen för kvarteret Isbanan träffades, men innan ackordsöverenskommelsen för Maria Allé träffades. Införandet av daglig genomgång skedde emellertid först efter det att ackordsunderlaget, som respektive ackordsöverenskommelse baserades på, hade upprättats. Skanska kände således inte till dessa dagliga möten när produktionskalkylerna upprättades och Skanska och Byggnads Region Skåne kunde heller inte ta hänsyn till mötena när ackordsöverenskommelserna träffades. De träffade ackordsöverenskommelserna har därmed inte kommit att omfatta möten för daglig genomgång. Mötestid för daglig genomgång ingår alltså inte i den arbetstid som Skanska och Byggnads Region Skåne enades om skulle åtgå för de byggnadsarbeten som skulle utföras.

Att mötena för daglig genomgång inte finns angivna i ackordsöverenskommelserna innebär, i enlighet med Ö 14/2005 och det tydlighetskrav som Byggingustierna och Byggnads kom överens om genom denna, att mötestiden inte ingår i de överenskomna ackorden.

Mötena för daglig genomgång utgör tillkommande arbetsmoment. När en ackordsöverenskommelse förhandlas framgår det av ackordsunderlaget vad som ska göras. Tillkommande arbetsmoment är allt som tillkommer därutöver. Det behöver inte vara ett byggnationsmoment. Det kan också vara möten som inte är nödvändiga för att genomföra projektet. För att undvika tvister om vad som ingår och inte ingår i ackordsöverenskommelser och ett fullt färdigt arbete träffade de centrala parterna överenskommelsen Ö 14/2005. Utöver det som framgår av underlagen som redovisas i respektive ackordsöverenskommelse ingår också de arbetsuppgifter som framgår av Ö 14/2005. I bilaga 4 till Ö 14/2005 anges delaktiviteter som alltid ingår i ackordunderlagets tider (punkt 2 a), oavsett om det nämnts eller ej. Allt

övrigt som inte räknats upp ingår inte i ackordsöverenskommelserna, vilket bl.a. framgår av krysslistan i punkten 2 c i bilaga 4 till Ö 14/2005. Enligt krysslistan i punkten 2 c i bilaga 4 till Ö 14/2005 ingår planeringsträffar i ackordspriset bara om de lokala parterna kommit överens om det.

Mötena för daglig genomgång är att betrakta som sådana planeringsträffar som finns angivna i krysslistan. Någon krysslista har inte fyllts i när ackordsöverenskommelserna träffades.

Normalt betalas vid möten parallelltidsersättning. Detta gällde också under Safety Week. På samma sätt ersätter Skanska andra förekommande möten, t.ex. fredagsmöten, interna kurser/utbildningar och morgongymnastik. Byggnads har dock i målet avstått från att yrka parallelltidsersättning.

Brevet den 14 november 2005 från Bygginstrumenterna till Byggnads

Om ett arbetsmoment inte uttryckligen angetts ingå i en prestationslöneöverenskommelse, är huvudregeln att det inte ingår. Att parterna är överens om detta synsätt bekräftas av brevet den 14 november 2005 från Bygginstrumenterna till Byggnads.

I brevet anges att för det fall krysslistan enligt punkten 2 c i bilaga 4 till Ö 14/2005 inte används så ingår inte de i krysslistan angivna momenten i ackordsöverenskommelsen såvida det inte uttryckligen framgår av prestationslöneöverenskommelsen.

Som nämnts har någon krysslista inte fyllts i när ackordsöverenskommelserna träffades, och det framgår inte av ackordsöverenskommelserna att daglig genomgång ingår i ackordspriset.

Daglig genomgång

Sådana gemensamma möten som det är fråga om i målet har på Skanskas arbetsplatser i Skåne endast hållits vid några arbetsplatser under perioden 2009–våren 2015. Sedan daglig genomgång började hållas på de två arbetsplatserna har lagbasarna antecknat den tid som genomgångarna tagit och vilka arbetstagare som deltagit. Lagbasarna utgick från att denna tid skulle ersättas på samma sätt som andra tillkommande av arbetsgivaren beordrade möten, nämligen med betalning utöver de redan träffade ackordsöverenskommelserna. Den tid som de dagliga genomgångarna tog under Safety Week den 18–22 maj 2015 ersattes med parallelltidsersättning. Vid de ackordsavstämningar som följde därefter framkom det att Skanska inte hade för avsikt att fortsätta att ersätta tid för daglig genomgång utöver ackordspriset.

Daglig genomgång är inte arbetsberedning enligt punkten 2 a i bilaga 4 till Ö 14/2005.

Med arbetsberedning avses en beredning inför ett avgränsat arbetsmoment. Inom ramen för beredningen går den/de som ska utföra arbetsmomentet tillsammans med någon från arbetsledningen igenom arbetet. Det innebär en genomgång av maskinval, de hjälpmedel som kan behövas, vilket material

som behövs samt de risker som finns med det specifika arbetsmomentet och hur man kan undvika dessa. Arbetsberedningen är alltså personlig. En sådan arbetsberedning sker inför varje nytt arbetsmoment. Det är inte något som sker dagligen eller regelbundet. Det som styr när arbetsberedning är nödvändig är arbetets fortskridande. Varje gång ett nytt arbetsmoment påbörjas av en eller flera arbetstagare sker en arbetsberedning. Eftersom den dagliga genomgången inte är arbetsberedning, leder den inte till tidsbesparing som ger ökad produktivitet. Däremot kan information lämnas vid den dagliga genomgången som i undantagsfall påverkar det arbete som ska utföras under dagen, exempelvis att en hiss är under reparation.

Daglig genomgång är inte skyddsarbete enligt punkten 2 a i bilaga 4 till Ö 14/2005.

Skyddsarbete enligt punkten 2 a i bilaga 4 till Ö 14/2005 är det Byggnads kallar "eget skyddsarbete" eller egentligen "skyddsarbete för eget arbete". Det är en del av arbetet/arbetsmomenten och ingår normalt i ackordsupp-görelser. Skyddsarbete är t.ex. att montera skyddsräcken där det finns fallrisk och att sätta igen hål då det finns risk att trilla ned. Detta är en del av arbetet och är arbetsuppgifter som måste utföras i takt med att bygget fortskrider. Det är en naturlig del av själva arbetet/byggandet.

Informationen vid den dagliga genomgången har avsett varken arbetsberedning eller skyddsarbete (eget skyddsarbete). Daglig genomgång har handlat om att gå igenom vad som händer på hela den aktuella arbetsplatsen just den dagen/veckan. Vid den dagliga genomgången har alla på arbetsplatsen, såväl Skanskas egen personal som underentreprenörer, närvarat. Informationen har berört samtliga som uppehåller sig på arbetsplatsen. Den information som lämnats vid daglig genomgång har främst avsett säkerhetsinformation, men också annan information av allmän karaktär. Den allmänna informationen kan ha avsett flytt av container, att viss del av arbetsplatsen skulle komma att spärras av under en del av en arbetsdag, att teleporter skulle framföras på arbetsplatsen, att material skulle lossas eller lastas inom ett visst område eller att kranbil skulle köra på området m.m. Det har handlat om åtgärder som kunde komma att påverka framkomlighet och därmed det egna arbetets utförande, men också den egna personliga säkerheten. Vid daglig genomgång har det inte informerats om hur arbetet ska utföras. Arbetsberedning har inte kommunicerats i anslutning till daglig genomgång.

Daglig genomgång är som nämnts planeringsträffar enligt krysslistan i punkten 2 c i bilaga 4 till Ö 14/2005. Det framgår av den information som lämnats vid daglig genomgång och att såväl Skanskas egen personal som underentreprenörer närvarat.

Beträffande arbetsplatsen kvarteret Isbanan avser Byggnads yrkande ersättning för all tid för daglig genomgång. Vid arbetsplatsen Maria Allé har lagbasen bara antecknat den tid vid daglig genomgång som avsett information rörande säkerheten på arbetsplatsen, t.ex. information om transporter på arbetsplatsen, arbete med byggkranar och dylikt. Byggnads yrkande beträffande arbetsplatsen Maria Allé avser därför bara ersättning för denna tid. Byggnads anser emellertid att all tid för daglig genomgång ger rätt till

tillkommande ersättning och att inga inslag vid daglig genomgång har ingått i ackordet.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. På arbetsgivarparternas begäran har vittnesförhör hållits med L.W., L.C., S.K., T.G.P., S.L., D.L., M.L., M.P., M.J., M.G., F.N., G.P. och J.J.

På förbundets begäran har vittnesförhör hållits med J.R., T.J., TH.J., P.A., J.O. och O.H.

Parterna har åberopat skriftlig bevisning.

Domskäl

Inledning

Skanska har byggt hus på två arbetsplatser i Helsingborg. Husbygget har reglerats av en ackordsöverenskommelse mellan Skanska och Byggnads Region Skåne i kollektivavtalets form för respektive arbetsplats. Vid arbetsplatserna har Skanska anordnat regelbundna 5–10 minuter långa möten med bl.a. alla arbetstagare för att informera om det arbete som skulle utföras på arbetsplatsen under arbetsdagen/arbetsveckan och som hade betydelse för alla på arbetsplatsen och om de risker som detta kunde medföra. I de ackordsunderlag som ackordsöverenskommelserna bygger på finns inget angivet om sådana möten, som Arbetsdomstolen i det följande kallar daglig genomgång. Byggnads kräver att berörda arbetstagare ska få betalt för mötestiden utöver ackordspriset enligt respektive ackordsöverenskommelse, medan Byggindustrierna vill ha fastslaget att arbetstagarna inte har rätt till sådan betalning, som varierar mellan 8 kr 81 öre och 395 kr 51 öre per arbetstagare.

Informationslämnande på byggarbetsplatser i Skåne

Parterna har fört bevisning om hur det gått till vid informationslämnande på byggarbetsplatser i Skåne. Arbetsdomstolen anser att det inte är nödvändigt för att avgöra målet att gå in på vad som är utrett beträffande varje enskild arbetsplats som parterna berört. Av utredningen har följande framkommit.

Det verkar sedan ganska lång tid ha förekommit på vissa byggarbetsplatser att gemensamma möten med bl.a. alla arbetstagare där hållits för att lämna information, även om de inte varit lika frekventa och regelbundet förekommande som de möten för daglig genomgång som är aktuella i målet. Åren före de aktuella ackordsöverenskommelserna har det på vissa av Skanskas byggarbetsplatser i Skåne förekommit möten motsvarande daglig genomgång, medan det på flera av Skanskas byggarbetsplatser där inte har förekommit gemensamma möten för att lämna information.

Den typ av information som lämnades vid daglig genomgång har alltid på ett eller annat sätt lämnats till arbetstagarna. Det vanligaste, även inom Skanska, verkar ha varit att informationen lämnats till arbetstagarna genom anslag/scheman i deras bodar om vilka arbeten och leveranser som ska förekomma, genom utdelade protokoll, via lagbasen, som bl.a. deltar i planeringsmöten om vad som ska hända på arbetsplatsen, eller någon gång genom att arbetsledningen informerat enskilda arbetstagare ute på bygget eller en grupp arbetstagare när de varit i sin bod.

När det gäller de två aktuella arbetsplatserna visar utredningen, bl.a. de av arbetsgivarparterna åberopade förhören med produktionscheferna L.C. och S.K., som varit platschefer, att daglig genomgång infördes först efter en temavecka den 18–22 maj 2015 kallad Safety Week, sedan s.k. visuell styrning varit ett tema under veckan. Daglig genomgång var således något nytt som infördes på arbetsplatserna medan husbyggandet pågick.

Ackordsöverenskommelserna

Ingick tid för informationsmottagande?

Inför ackordsförhandlingarna tillhandahöll Skanska underlag i form av kalkyler med uppgifter om tid för olika aktiviteter. Parterna har inte visat upp ackordsunderlagen för Arbetsdomstolen, men enligt förhörspersoner har det handlat om att det i underlagen angetts t.ex. tid för att bygga en viss mängd vägg och tid för att uppföra köksinredning. Det har inte av utredningen framkommit att ackordsunderlagen skulle ha innehållit någon ospecificerad post av typen övrigt, och det är utrett att underlagen inte tagit upp någon post avseende möten eller informationsmottagande.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande att i de tider som angetts för olika aktiviteter i ackordsunderlagen ingick bl.a. tid för information. De som arbetat med Skanskas ackordsunderlag och hörts har i och för sig bekräftat att kortare avbrott för det ena och det andra ingår i tiderna enligt en erfarenhetsbaserad schablon, men det har inte redogjorts för hur tiden ska ha beräknats/uppmätts eller hur lång tid som avsåg informationsmottagande eller kortare avbrott över huvud taget. Ingen av de hörda har hävdat att hänsyn tagits till tid för informationsmottagande i form av just daglig genomgång, dvs. regelbundna gemensamma möten med bl.a. alla arbetstagare på arbetsplatsen.

Det är ostridigt att Byggnads Region Skåne inte, när ackordsöverenskommelserna träffades, kände till att daglig genomgång skulle anordnas på de aktuella arbetsplatserna. Arbetsdomstolen noterar också att ingen av de som förhandlat ackordsöverenskommelserna för Skanska och hörts har sagt att de vid ackordsförhandlingarna kände till detta. Det har inte gjorts gällande att frågan om daglig genomgång eller informationslämnande tagits upp vid förhandlingarna.

J.R., som för Byggnads Region Skåne träffat ackordsöverenskommelserna, har förklarat att han inte då kände till att det tidigare förekommit

regelbundna gemensamma möten för att lämna information på byggarbetsplatser. Arbetsdomstolens slutsats är att det inte genom utredningen är visat att Byggnads Region Skåne, när ackordsöverenskommelserna träffades, kände till att möten motsvarande daglig genomgång förekom på byggarbetsplatser i Skåne. Det kan för övrigt inte heller anses att Byggnads Region Skåne borde ha känt till det.

Enligt Arbetsdomstolens mening måste Byggnads Region Skåne i och för sig ha känt till att det i ackordstiderna enligt ackordsunderlagen ingick viss tid för kortare avbrott i husbyggandet bl.a. för att ta emot sådan information som varit nödvändig för husbyggandets säkra och effektiva genomförande, dvs. att mottagande av sådan information ingick i ackordspriserna. Byggnads Region Skåne hade emellertid, såvitt visats, inte anledning att anta att informationen skulle lämnas på annat sätt än som varit vanligt, dvs. oftast genom anslag eller liknande eller via lagbasen och inte genom regelbundna gemensamma möten. Daglig genomgång var som tidigare konstaterats något nytt som Skanska införde på arbetsplatserna medan husbyggandet pågick. Man kan säga att Skanska bytte metod för informationslämnandet under ackordsperioden och att informationslämnandet blev en klart avgränsad aktivitet först sedan det formaliserats genom daglig genomgång.

Det har inte kunnat byggas på husen under den arbetstid daglig genomgång pågick. Det måste antas att, när information lämnats på det sätt som var vanligt, respektive arbetstagare i ganska stor utsträckning kunnat ta del av informationen utom arbetstid, t.ex. genom att lagbasen informerat under pauser eller genom att arbetstagarna då läst anslag eller liknande. De förtjänstmöjligheter som Byggnads Region Skåne, och arbetslagen, hade befogad anledning att räkna med när ackordsöverenskommelserna träffades har således i viss mån försämrats genom Skanskas åtgärd att, sedan husbyggandet pågått ett tag, på arbetstid anordna regelbundna gemensamma möten. Att daglig genomgång, även för arbetstagarna, kan ha haft vissa fördelar och att Skanska genom åtgärden syftat till ökad effektivitet och säkerhet förändrar inte den bedömningen.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande att alla företeelser på arbetsplatserna som kan komma upp som en naturlig del i verksamheten ingår i respektive ackordspris och att det förhållandet att ackorden angetts gälla fullt färdigt arbete innebär att ersättning utöver ackordspris bara ska betalas om det enligt ackordsöverenskommelserna finns en angiven grund för revidering. Enligt arbetsgivarparterna finns det i dessa fall ingen grund för revidering. Enligt Byggnads ska det som ingår i fullt färdigt arbete fastställas med utgångspunkt i ackordsunderlagen, som i dessa fall inte innehåller något om daglig genomgång. Att daglig genomgång förekommit är, enligt Byggnads, i vart fall grund för revidering, eftersom det är fråga om ett helt tillkommande arbetsmoment eller ett mängdfel.

Grund för revidering?

Genom att i ackordsöverenskommelserna ange när revidering av kalkylen/kalkylunderlaget ska ske har Skanska och Byggnads Region Skåne, på det sätt som är tillåtet enligt § 5 i Ö 14/2005, överenskommit om

att i vart fall revideringsbestämmelserna i punkt 4 a i bilaga 4 till Ö 14/2005 inte ska tillämpas. Detta verkar parterna vara överens om.

Det har inte framkommit att Skanska och Byggnads Region Skåne vid ackordsförhandlingarna skulle ha diskuterat innebörden av revideringsbestämmelserna eller uttrycket fullt färdigt arbete eller något om att allt som kommer upp som en naturlig del i verksamheten ska ingå i ackordspriset. Arbetsdomstolen är därmed i första hand hänvisad till ordalydelsen.

Vad först gäller innebörden av revideringsbestämmelserna får arbetsgivarparternas tolkning anses ha ett klart försteg om man ser till ordalydelsen. Kalkylen/Kalkylunderlaget som är det som ska revideras enligt bestämmelserna har, såvitt framkommit, innehållit olika konkreta fysiska byggnadsarbeten och inte något som motsvarar möten eller informationsmottagande. Det framstår då som främmande att tala om möten som ett arbetsmoment. Vidare tyder ordet mängdfel i sammanhanget på att det ska finnas en mängd i kalkylen/kalkylunderlaget som är fel, dvs. inte stämmer med verkligheten. Det fallet att något helt saknas verkar inte täckas av ordet satt i sitt sammanhang. Dessutom måste ordet sett till sammanhanget ta sikte på annat än tid, eftersom det är just tiden som ska beräknas med ledning av mängderna. Arbetsdomstolen anser därför att förekomsten av daglig genomgång inte är grund för revidering enligt revideringsbestämmelserna.

Tolkning av ackordsöverenskommelserna i övrigt

Arbetsgivarparternas tolkning om att alla företeelser på arbetsplatserna som kan komma upp som en naturlig del i verksamheten ingår i ackordspriset har enligt Arbetsdomstolens mening inte något självständigt stöd i ordalydelsen, men skulle kunna vara ett utflöde av vad som angetts om fullt färdigt arbete och att revidering av kalkylen/kalkylunderlaget ”endast” ska ske i vissa angivna fall. Att det överenskommit en relativt hög fast, garanterad lönedel kan inte i sig anses indikera att avsikten varit att mer än vanligt ska ingå i ackordspriset. Den garanterade lönen blir nämligen aktuell först om husbyggandet skulle gå så väldigt långsamt att förtjänstnivån understiger den garanterade lönen.

Den fråga Arbetsdomstolen har att ta ställning till är vad som gäller enligt ackordsöverenskommelserna när Skanska under ackordsperioden anordnat något som inte uttryckligen angetts i ackordsunderlagen, men som får anses ingå i respektive ackordspris, på ett sådant sätt att de förtjänstmöjligheter som Byggnads Region Skåne, och arbetslagen, hade befogad anledning att räkna med när ackordsöverenskommelserna träffades i viss mån försämrats.

Det framgår av båda ackordsöverenskommelserna att de gäller ett fullt färdigt arbete. I den ena anges vad som betalas för ett fullt färdigt arbete. Som tidigare nämnts anges även att revidering av kalkylen/kalkylunderlaget ”endast” ska ske i vissa angivna fall. I ackordsöverenskommelserna hänvisas dock också till ackordsunderlaget, i den ena genom att ange att det är fråga om ett fullt färdigt arbete baserat på företagets produktionskalkyl och i den andra genom att ange dels att allmänna förutsättningar framgår av arbetskalkyl, dels att överenskommelsen omfattar allt förekommande

byggnadsarbete som erfordras för uppförande av hus i enlighet med för dagen gällande ritningar, beskrivningar m.m.

Byggnads har hävdad att alla ackordsöverenskommelser avser ett fullt färdigt arbete och att det uttrycket inte innebär annat än att allt enligt ackordsunderlaget ska göras helt klart. Byggnads har särskilt pekat på att uttrycket förekommer i bilaga 4 till Ö 14/2005 (i inledningen till punkt 2), där det också (i den s.k. krysslistan i punkt 2 c) framgår att det kan finnas aktiviteter kring byggandet som inte ingår i ackordspriset utan ska ersättas särskilt. Uttrycket skulle således, enligt Byggnads såsom Arbetsdomstolen uppfattat inställningen, inte ha något med betalningen att göra. Enligt arbetsgivarparterna innebär uttrycket, såsom Arbetsdomstolen förstått inställningen, att allt arbete som är normalt förekommande och kopplat till färdigställandet av byggobjektet, såsom byggobjektet beskrivs i ackordsunderlaget, ingår i ackordspriset, om det inte finns grund för revidering.

Enligt Arbetsdomstolens mening ger ordalydelsen, eller de synpunkter som förhörsparterna lämnat, inte någon direkt vägledning i frågan om daglig genomgång ingår i ackordspriserna. Den tidigare angivna frågeställningen får därför avgöras med ledning av mer allmänna överväganden.

Det har antagits att det förhållandet att ett ackord gäller kan innebära att arbetsgivaren inte får använda sin arbetsledningsrätt så att de förutsättningar på vilka ackordet vilar rubbas till arbetstagarnas nackdel, men att inte varje avvikelse från det normala bör påverka ackordsprisets tillämplighet (Folke Schmidt, Tjänsteavtalet, 1959 s. 353 och 354 och nyskriven upplaga 1968 av samma verk s. 180 f., jämför AD 1949 nr 63 och AD 1958 nr 28 samt Gustaf Petrén i SvJT 1944 s. 125 och Anders Victorin, Lönenormering genom kollektivavtal, 1973, s. 25 och 195 f.).

Ackordsöverenskommelserna avser kalkylackord, vilket enligt vad utredningen utvisar innebär att ackordsunderlagen varit mindre specificerade, grövre, än vid ackordsformer baserade på ett mer detaljerat underlag i det att flera olika aktiviteter, som i och för sig skulle ha kunnat tidsättas, kunnat ingå i en enda tidsatt post i ackordsunderlagen. Arbetsdomstolen noterar också att Skanska och Byggnads Region Skåne, genom att skriva egna revideringsbestämmelser, valt att inte göra den revideringsgrund i punkt 4 a i bilaga 4 till Ö 14/2005 som handlar om ändring av metod m.m. tillämplig på ackordsöverenskommelserna. Detta tyder på att Skanska och Byggnads Region Skåne inte varit främmande för att ändrade förhållanden som de inte räknat med skulle kunna inträffa och, åtminstone i viss mån, påverka förtjänstmöjligheterna utan kompensation eller justering. Den arbetstid som kan uppskattas ha åtgått både vid sedvanligt informationsmottagande och vid deltagande i de under ackordstiden införda mötena för daglig genomgång måste i förhållande till den överenskomna kalkyltiden – 26 156 respektive 7 828,6 timmar – anses ringa. Enligt Arbetsdomstolens mening är den avvikelse från vad Byggnads Region Skåne, och arbetslaget, haft befogad anledning att räkna med som införandet av de kortare mötena inneburit så begränsad att de överenskomna ackordspriserna ska gälla, och deltagandet i mötena får enligt ackordsöverenskommelserna anses ingå i ackordet på samma sätt som informationsmottagande i annan form ingår.

Överenskommelsen Ö 14/2005

Överenskommelsen Ö 14/2005 är ett kollektivavtal som träffats av Byggindustrierna och Byggnads och som binder deras medlemmar. Arbetsgivarparterna anser att bilaga 4 till Ö 14/2005 inte är tillämplig, medan Byggnads anser att bilagan, i vart fall bortsett från revideringsbestämmelserna i punkt 4 a, är tillämplig. Enligt Byggnads är daglig genomgång sådana planeringsträffar som avses i punkt 2 c i bilaga 4 och som inte ingår i ackordspriset när de lokala parterna inte har använt krysslistan i den punkten. Ö 14/2005 skulle alltså enligt Byggnads, såsom en för de lokala parterna tvingande reglering, innebära att daglig genomgång såsom planeringsträffar ska ersättas särskilt utöver ackordspriserna.

Byggnads kan förstås så att Byggnads också menar att Ö 14/2005, som träffades för att få till stånd en ökad tydlighet vid ackordsöverenskommelser, rent allmänt innebär att det som inte uttryckligen angetts i ackordsunderlaget och inte heller kan hänföras till någon av de aktiviteter som anges i punkt 2 a och c i bilaga 4 inte ingår i ackordspriset. Redan ordalydelsen av punkt 2 c i bilaga 4, där det finns en lista med ”Exempel på aktiviteter som ingår, resp. ej ingår i ackordspriset” som avslutas med blanka rader, talar emot en sådan tolkning. Inte heller utredningen i övrigt ger något nämnvärt stöd för att Ö 14/2005, som bara ska tillämpas såvida de lokala parterna inte överenskommer om annat, skulle ha en sådan allmän innebörd.

För att Ö 14/2005 ska kunna ha betydelse för frågan om tid för daglig genomgång ska ersättas utöver ackordspriserna krävs det därför, med den bedömning av ackordsöverenskommelsernas innebörd som Arbetsdomstolen gjort, alltså – förutom att bilaga 4 till Ö 14/2005 är tillämplig – att daglig genomgång är att anse som planeringsträffar.

Av de som hörts som var med vid förhandlingarna om Ö 14/2005 har J.J., som representerade arbetsgivarsidan, och T.J., som representerade arbetstagsidan, uttalat sig om vad planeringsträffar är. Enligt J.J. är daglig genomgång med information till bl.a. alla arbetstagare inte en planeringsträff, utan vid en sådan träff diskuterar en mindre krets, inklusive underentreprenörer och eventuellt beställaren, samordning av arbetet. T.J. har beskrivit planeringsträffar som t.ex. veckovisa möten med lagbasar och ledande montörer för diskussion om vad som ska hända på arbetsplatsen och t.ex. hur de olika grupperna kan lämna fritt för varandra så att arbetet inte störs. Flera andra förhörspersoner, som inte var med vid förhandlingarna om Ö 14/2005, har också beskrivit hur det på arbetsplatser brukat förekomma motsvarande möten med bara ledande personal och underentreprenörer för att planera eller samordna byggandet. Ingen av parterna har gjort gällande att det 2005, när Ö 14/2005 ingicks, skulle ha varit vanligt med regelbundna gemensamma möten med bl.a. alla arbetstagare på arbetsplatsen för att lämna information.

Arbetsdomstolen kan av utredningen inte dra annan slutsats än att parterna i Ö 14/2005 med planeringsträffar har avsett något annat än möten med bl.a. alla arbetstagare för att lämna information, nämligen möten i en trängre

krets där det planeras och samordnas och som rimligen regelmässigt förekom på alla något större byggarbetsplatser. Daglig genomgång är således inte sådana planeringsträffar som avses i Ö 14/2005. Bestämmelserna i Ö 14/2005 kan därför under inga förhållanden ge arbetstagarna rätt till ersättning för mötestiden utöver de överenskomna ackordspriserna. Det innebär att Bygginstrumenternas huvudkärnsmål ska bifallas och Byggnads genkärnsmål avslås.

Rättegångskostnader

Arbetsgivarparterna har vunnit och Bygginstrumenterna bör därför få ersättning för sina rättegångskostnader. Bygginstrumenterna har begärt ersättning med sammanlagt 1 339 037 kr 50 öre, varav 961 050 kr avser ombudsarvode exklusive moms för 266,5 arbetstimmar, 50 000 kr arbete under tio dagar för T.G.P. på Skanska och 10 000 kr arbete under två dagar för S.L. på Skanska, som båda har biträtt ombudet med bl.a. olika utredningar.

Byggnads har inte haft något att invända mot att Bygginstrumenternas ombud arbetat med målet under de uppgivna timmarna, men har framfört att ombudets sätt att presentera material i målet inneburit mer arbete än nödvändigt. Byggnads har också ifrågasatt om ersättning bör betalas för T.G.P:s och S.L:s arbete.

Arbetsdomstolen anser att den begärda ersättningen för ombudsarvode är skälig och inte ska sättas ned av det av Byggnads angivna skälet. Arbetsdomstolen godtar vidare Bygginstrumenternas uppgifter om vad T.G.P. och S.L. arbetat med och anser att det arbetet berättigar till den begärda skäliga ersättningen. Sammanfattningsvis får vad Bygginstrumenterna begärt för rättegångskostnader anses skäligt.

Domslut

1. Arbetsdomstolen förklarar att Skanska Sverige AB inte är betalningsskyldigt för tillkommande lön för sammanlagt 94 timmar med sammanlagt 8 460 kr, avseende arbetsplatsen Maria Allé för tiden den 1 april–30 juni 2015 och den 1 juli–30 september 2015 samt avseende arbetsplatsen kvarteret Isbanan för tiden den 1 juni–31 augusti 2015, till de arbetstagare och med de belopp som anges i domsbilaga 1.
2. Arbetsdomstolen avslår Svenska Byggnadsarbetareförbundets yrkanden.
3. Svenska Byggnadsarbetareförbundet ska ersätta Sveriges Bygginstrumenters och Skanska Sverige AB:s rättegångskostnader med 1 339 038 kr, varav 1 201 313 kr avser ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Sören Öman, Ulla Erlandsson, Inga Jerkeman, Claes Frankhammar, Elisabeth Ankarcrona, Håkan Löfgren (skiljaktig) och Ronny Wenngren (skiljaktig).

Rättssekreterare: Lotta Bodelius

Domsbilaga 2
i mål nr A 43/16

Ledamöterna Håkan Löfgrens och Ronny Wenngrens skiljaktiga mening

Vi anser att domskälen i sak efter stycket som inleds med ”Enligt Arbetsdomstolens mening ger ordalydelsen, eller de synpunkter som förhörspersonerna lämnat, inte någon direkt vägledning i frågan om daglig genomgång ingår i ackordspriserna...” ska ha följande lydelse.

Det är som framgått frågan om en klart avgränsad aktivitet som Skanska ensidigt har anordnat under ackordsperioden, trots att den inte uttryckligen framgår av ackordsunderlagen eller nämnts under eller inför ackordsförhandlingarna. Anordnandet av aktiviteten har inte varit föranlett av externa omständigheter och aktiviteten har inte varit nödvändig för att bygga husen. Att ordna informationslämnandet på aktuellt sätt har avvikit från vad som varit vanligt och vad Byggnads Region Skåne, och arbetslaget, haft befogad anledning att räkna med samt i viss mån inneburit försämrade förtjänstmöjligheter. Därför anser Arbetsdomstolen att tid för daglig genomgång inte ingår i ackordsunderlagen, ackordstiderna eller ackordspriserna och att Skanska således ska betala för den utöver ackordspriserna. Parterna är överens om beloppen.

Vid den gjorda bedömningen, som innebär att huvudkröromålet ska avslås och genkröromålet bifallas, behöver Arbetsdomstolen inte ta ställning till hur de lokala parternas ackordsöverenskommelser förhåller sig till det centrala kollektivavtalet Ö 14/2005.

I övrigt, dvs. vad gäller rättegångskostnadernas storlek och fördelning med den utgång majoriteten kommit fram till, är vi ense med majoriteten.